

SPIS TREŚCI

Grzegorz Gorzelak, Katarzyna Krok

WSTĘP	11
--------------------	----

I. NOWE GRANICE UNII EUROPEJSKIEJ	15
--	----

James Wesley Scott

SZERSZA EUROPA: PROCESY WŁĄCZANIA I WYŁĄCZANIA NA ZEWNĘTRZNYCH GRANICACH UNII EUROPEJSKIEJ	16
1. Szersza Europa i narodziny geopolityki Unii Europejskiej	18
2. Wymiar Północny: powstanie postzimnowojennej perspektywy geopolitycznej	23
3. Partnerstwo eurośródziemnomorskie: postkolonialny dialog rozwojowy	28
4. Wnioski	35

Karol Olejniczak

STRATEGIA WSPIERANIA WSPÓŁPRACY PONADGRANICZNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ	37
1. INTERREG	37
2. PHARE-CBC	39
3. TACIS-CBC	41
4. Wnioski	45

Katarzyna Krok

WSPÓŁCZESNE SPOJRZENIE NA OBSZARY PRZYGRANICZNE W EUROPIE	47
1. Granice we współczesnej Europie	47
2. Podejścia do badania obszarów przygranicznych	49
3. Rozwój współpracy transgranicznej	54
4. Wnioski	56

BIBLIOGRAFIA	57
---------------------------	----

II. WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA NA ZEWNĘTRZNYCH GRANICACH UNII EUROPEJSKIEJ 67

*Dmitry Zimin, Juha Ruusuvuori,
Ilkka Liikanen, Heikki Eskelinen*

WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA W FIŃSKO-ROSYJSKIM

OBSZARZE TRANSGRANICZNYM	68
1. Tło społeczno-gospodarcze	68
1.1. Kontekst historyczny i geograficzny	68
1.2. Uwarunkowania administracyjne	70
1.3. Struktura społeczno-ekonomiczna	71
1.3.1. Sytuacja społeczno-ekonomiczna we wschodniej Finlandii	72
1.3.2. Sytuacja społeczno-ekonomiczna w Rosji	74
1.4. Ustrój przygraniczny i aktywność transgraniczna po 1989 roku	76
2. Wnioski empiryczne	78
2.1. Współpraca ekonomiczna	78
2.2. Migracje i społeczne aspekty współpracy	80
2.3. Postrzeganie granicy oraz stosunek wobec niej i sąsiadów	81
2.4. Inicjatywy instytucjonalne we współpracy transgranicznej	84
3. Wnioski	87

Eiki Berg, Julia Boman

ESTOŃSKO-ROSYJSKA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA

– PROCESY, PERCEPCJA, PERSPEKTYWY	91
1. Dynamika procesów transgranicznych na spornym obszarze	91
1.1. Tło historyczne	91
1.2. Struktury polityczne i administracyjne	93
1.3. Wymiar społeczno-gospodarczy	94
1.4. Współpraca transgraniczna przed 1990 rokiem	96
2. Percepcja działań o charakterze transgranicznym	99
2.1. Współpraca gospodarcza	99
2.2. Migracje i społeczne aspekty współpracy	101
2.1.1. Granica jako bariera i jako pomost	102
2.1.2. Postrzeganie drugiej strony	103
2.3. Inicjatywy instytucjonalne we współpracy transgranicznej	103
3. Wnioski i sugestie dotyczące polityki działania	107

Gyula Szabó

WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA NA POGRANICZU

WĘGIERSKO-RUMUŃSKIM ORAZ WĘGIERSKO-UKRAIŃSKIM 109

1. Tło społeczno-ekonomiczne	109
1.1. Kontekst historyczno-geopolityczny	109
1.2. Aspekty administracyjne	111
1.3. Strukturalne dane społeczno-gospodarcze	113
1.4. Reżim graniczny i współpraca transgraniczna przed 1989 rokiem	116
2. Wyniki badań empirycznych	117
2.1. Rodzaje i poziom interakcji gospodarczych	117
2.2. Migracje i społeczne aspekty współpracy	121
2.3. Wizerunek sąsiadów	122
2.4. Instytucjonalne inicjatywy współpracy transgranicznej	125
3. Wnioski	127

Eiki Berg, Julia Boman

WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA NA POGRANICZU

RUMUŃSKO-MOŁDAWSKIM. DOŚWIADCZENIE,

PERCEPCJA, PERSPEKTYWY 133

1. Ewolucja współpracy na spornym pograniczu	133
1.1. Kontekst historyczny	133
1.2. Struktury polityczno-administracyjne	136
1.3. Przebieg współpracy transgranicznej po 1990 roku	138
2. Percepcja interakcji transgranicznych	140
2.1. Współpraca gospodarcza	140
2.2. Migracje i społeczne aspekty współpracy	142
2.3. Postrzeganie sąsiadów	143
2.4. Instytucjonalne inicjatywy współpracy przygranicznej	144
3. Wnioski i rekomendacje	148

George Petrakos, Lefteris Topaloglou

PÓŁNOCNE GRANICE GRECJI 150

1. Charakterystyka północnego regionu przygranicznego Grecji	150
1.1. Kontekst historyczno-geopolityczny	150
1.2. Kontekst administracyjny	152
1.3. Struktury społeczno-gospodarcze	153
1.4. Reżim graniczny	155
2. Wyniki badań empirycznych	156
2.1. Interakcje i współpraca transgraniczna w dziedzinie gospodarki	156

2.2. Migracja i społeczne aspekty współpracy	159
2.3. Postrzeganie sąsiadów i stosunek do nich	161
2.4. Inicjatywy instytucjonalne na rzecz współpracy transgranicznej	164
3. Wnioski	167
3.1. Rola geografii i miast w interakcjach transgranicznych	167
3.2. Polityki unijne i krajowe oraz typy współpracy transgranicznej	168
3.3. Pomost czy bariera? Postrzeganie granicy po obu jej stronach	168
3.4. Inicjatywy i mechanizmy współpracy transgranicznej. Rola aktorów lokalnych	169
3.5. Obszary współpracy transgranicznej i określenie priorytetów	170
3.6. Rola instytucji we współpracy transgranicznej	170
3.7. Współpraca transgraniczna a zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie	170
3.8. Przeszkody i czynniki stymulujące współpracę transgraniczną	171
3.8. Współpraca transgraniczna a poczucie tożsamości regionalnej i europejskiej	171
4. Rekomendacje dotyczące polityki działania	172
4.1. Budowanie „atmosfery zaufania”	172
4.2. Budowanie sieci kontaktów po obu stronach granicy	172
4.3. Ustalenie listy „inteligentnych działań”	172
BIBLIOGRAFIA	174

III. WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA

WZDŁUŻ GRANIC POLSKI	179
-----------------------------	-----

Katarzyna Krok, Maciej Smętkowski

POLSKO-UKRAIŃSKA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA	180
1. Tło społeczno-gospodarcze	180
1.1. Uwarunkowania historyczno-polityczne	180
1.2. System administracyjny	181
1.3. Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne	182
1.4. Przepuszczalność granicy i ruch graniczny	184
2. Współpraca transgraniczna	186
2.1. Współpraca gospodarcza	186
2.1.1. Handel zagraniczny	186

2.1.2. Współpraca przedsiębiorstw	187
2.1.3. Handel targowiskowy	189
2.1.4. Inne usługi	189
2.2. Migracje i społeczne aspekty współpracy transgranicznej	190
2.3. Percepcja zjawisk ponadgranicznych i nastawienie do sąsiadów	192
2.4. Inicjatywy instytucjonalne współpracy transgranicznej	194
3. Wnioski	196

Katarzyna Krok, Maciej Smętkowski

POLSKO-BIAŁORUSKA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA

– PRZYPADEK GRANICY ZAMKNIĘTEJ	201
1. Uwarunkowania współpracy transgranicznej	201
1.1. Uwarunkowania społeczno-instytucjonalne	201
1.2. Uwarunkowania gospodarcze	202
2. Powiązania gospodarcze	203
3. Współpraca transgraniczna w opinii władz i instytucji lokalnych	209
3.1. Wspólne problemy i zadania	209
3.2. Aktorzy	212
3.3. Działania	213
3.4. Przeszkody we współpracy transgranicznej	216
4. Postrzeganie zjawisk i pojęć związanych ze współpracą transgraniczną	218
4.1. Granica i ruch wizowy	218
4.2. Mieszkańcy i sytuacja sąsiedniego regionu	219
4.3. Identyfikacja regionalna	220
5. Wnioski	220

Grzegorz Gorzelak

GRANICA POLSKO-NIEMIECKA – OD NAPIĘCIA

DO WSPÓŁDZIAŁANIA W RAMACH PROGRAMU

WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ	223
1. Trochę historii	223
2. Transformacja postsocjalistyczna	226
3. Program Współpracy Transgranicznej Polska–Niemcy	228
3.1. Ogólne zadania i wyniki	228
3.2. Transport	231
3.3. Środowisko	231
3.4. Zasoby ludzkie	231
3.5. Rozwój gospodarczy – infrastruktura turystyczna	232

3.6. „Małe projekty euroregionalne”	232
3.7. Rezultaty programu	233
4. Nastawienie do sąsiadów	233
5. Wnioski	235

BIBLIOGRAFIA	237
---------------------------	-----

IV. PODSUMOWANIE	239
-------------------------------	-----

Katarzyna Krok, Maciej Smetkowski

WSPÓŁPRACA CZY WYKLUCZENIE?

PODSUMOWANIE STUDIÓW PRZYPADKÓW	240
1. Uwarunkowania współpracy	240
2. Współpraca gospodarcza	247
3. Otoczenie instytucjonalne współpracy transgranicznej	254
4. Postrzeganie sąsiadów	257
5. Efekty i perspektywy współpracy transgranicznej	261
6. Wnioski	264

BIBLIOGRAFIA	266
---------------------------	-----

ZAŁĄCZNIKI	267
-------------------------	-----